

Tomboy

Celine Sciammas film "Tomboy" berättar den fascinerande historien om hur tioåriga Laure en dag presenterar sig som Michaël inför kompisar i den lilla stad dit hennes familj just flyttat. En lek med identiteter och hur vi förväntar oss att en kille respektive tjej ska uppträda och bära sig åt. En kärleksfull skildring av en ung människas sökande efter vem han, hon eller hen är.

Rekommenderad från åk 5

EN FILMHANDLEDNING AV
ANDREAS HOFFSTEN

Handling

Filmen börjar med att ett barn och hans pappa är ute och åker bil. Barnet är i 11-års åldern och sitter i pappans knä och får styra lite. Det råder en varm och kärleksfull stämning dem emellan. Hemma finns också lillasyster Jeanne, sex år samt en höggravid mamma. En lycklig familj på alla sätt. Vi förstår så småningom att de är nyinflyttade i kvarteret.

Lisa heter en flicka ute på gården och vår huvudperson presenterar sig som Michaël. (Hade vi varit fransmän hade vi förstått på Lisas sätt att ställa frågan att hon utgick från att han var en kille.) Och snart är leken igång

med kvarterets andra jämnåriga ungar där Lisa hjälper "Michaël" på traven att accepteras av killarna i gänget.

Michaël sitter i badkaret med lillasyster Jeanne – de leker och sjunger om killar och tjejer och använder duschen som mikrofon. Mamman kommer in och säger åt dem att gå upp ur badet, torkar av Jeanne. "Laure, kom nu", säger mamman och när hon reser sig ser vi att "Michaël" i själva verket är en flicka. Så frågar mamman om vad hon gjort på eftermiddagen. "Lekt ute". Träffade du några kompisar? "Ja, en tjejkompis", svarar Laure. Vad bra, du som alltid brukar leka med killar. Vad heter hon? "Lisa" svarar Laure. Och mamman ger sen Laure en egen nyckel att ha i ett snöre runt halsen. Ett förtroende som Laure tackar för.

Ute med kompisarna leker de Sanning och konsekvens under ett ivrigt fnissande. Lisa tvingas byta sitt tuggummi med Michaël. Kompisarna har förstås redan anat att Lisa är lite småkär i Michaël. Sen spelar de fotboll. Lisa och Michaël står vid sidan av och tittar på. Lisa säger att "du är inte som de andra". Hennes intresse för Michaël är uppenbart.

På kvällen undersöker Michaël sin kropp, kan också hon vara med och spela fotboll med killarna, som tar av sina t-shirts när de blir svettiga? Syns hennes begynnande bröst? Hon till och med tränar att spottas likt killar gör.

Nästa dag är Michaël vid fotbollsplanen igen. Och nu bjuds han in att spela med. Det går bra. Han tar av sig sin t-shirt. Ingen märker något. Lisa tittar på som vanligt och

följer Michaël med blicken. Sen går killarna och kissar. Michaël går längre in i skogen – och sätter sig ner. Han överraskas och tvingas resa sig upp snabbt och blir lite blöt i byxan – som en av killarna påpekar. Michaël springer hem.

När Michaël barnvaktar kommer Lisa och hälsar på hemma hos Michaël. Lisa frågar försiktigt om Michaël är sur för det som hände igår. ”Vi kan gå hem till mig om du vill, vi kan vara vi två och inte med de andra.” De dansar, de håller i varandra. Lisa sminkar Michaël med ögonskugga, rouge och läppstift. ”Du är snygg som tjej”, säger Lisa. Hemma igen märker mamma att Laure sminkat sig och ger henne beröm.

Dagen därpå ska alla i gänget gå och bada. Laure och lillasyster Jeanne sitter och pysslar med modellera. ”Vad gör du?” tjarar Jeanne. ”Det har du inte med att göra”, svarar hon. Vad hon gör är en penis att stoppa innanför badbyxorna invirat i en bomullstrasa. Så är det dags att bada. Och Michaël brottas och leker som killar ska göra på en flotte med de andra killarna. Lisa och Michaël går sen hand i hand hem genom skogen tillsammans. Och Lisa kysser Michaël. Det blir lite tyst och konstigt. Men sen ler Michaël.

Lisa ringer någon dag senare på dörren och frågar om Michaël är hemma. Jeanne öppnar och säger att ingen är hemma. När så Michaël kommer hem säger Jeanne att Lisa frågat efter henne; ”hon ville träffa Michaël”. ”Varför gör du så, du låtsas vara en pojke?” Och Jeanne hotar med att berätta för mamma. Michaël/Laure säger att om hon inte säger någonting så får hon följa med ut. Och Jeanne håller sitt löfte och spelar med. Vid middagsbordet berättar Jeanne att hon blivit kompis med en kille, Michaël, och fnissar menande.

Dagen därpå berättar Lisa att hon sett klasslistorna på skolan men att hon inte sett Michaëls namn. ”kanske jag inte registrerats ännu eftersom jag är nyinflyttad.” De pussas.

Lite senare blir det bråk mellan Michaël och en kille som knuffat Jeanne. Michaël brottar ner pojken tills han ger sig. Lisa ser allt. Pojkens mamma ringer senare på hemma hos Michaël och berättar om slagsmålet och allt uppdragas. Laures mamma blir så arg att hon gråter när

hon förstår att Laure spelat en roll och dragit in sin lillasyster i det hela. Laure visar in på sitt rum men tröstas av sin pappa. ”Jag vill att vi flyttar härifrån, snälla.”, säger Laure. Jeanne kommer in och lägger sig bredvid sin storasyster och de leker gissa vem jag tänker på. De håller om varandra innan de somnar.

De väcks på morgonen av mamman. Hon ber Laure stiga upp och klä på sig. Mamman tvingar henne att sätta på sig en klänning. Och så ger de sig iväg. Laure vägrar men mamman drar iväg henne med milt våld. De berättar om det lite komplicerade sammanhanget för mamman till pojken i slagsmålet. De går även hem till Lisa men Laure blir förstås både ledsen och orolig. Mamman säger ”Jag gör det inte för att ge dig en läxa. Jag måste göra det förstår du. Du får gärna leka kille, men det kan inte få fortsätta så här. Har du någon bättre idé så säg till.”

De ringer på hos Lisa vars mamma släpper in dem. Sen kommer Lisa själv hem – de står tysta framför varandra tills Lisa går iväg. Laure springer ut och in i skogen där de brukar leka. Hon sätter sig vid ett träd, tänker ett slag och tar sen av sig klänningen som hon hänger på en gren. Hon hör så hur killgänget tisslar och tasslar om den stora nyheten; ”Jo, han är en tjej, han hade klänning på sig när han kom hem till oss för att be om ursäkt”, berättar killen i slagsmålet. Lisa sitter också där. Killarna får syn på Laure och jagar ifatt och fångar in henne och ska kolla hur det är med könsidentiteten. Lisa hejdar dem. ”Kolla du!” säger de åt henne, du har ju kysst en tjej, det var väl äckligt? Hon ställer sig framför en tillintetgjord och rödögd Laure. De står tysta.

Klipp till hemmet någon tid senare. Mamman har nysst fött sin bebis. Familjen försöker hitta tillbaka till vardagen. Laure går ut på balkongen och ser Lisa nedanför. Laure går ner till henne. ”Vad heter du” frågar Lisa. ”Jag heter Laure”. Och ett leende sprids i Laures ansikte.

Pojke - flicka

Det stora frågan i denna film är förstås varför Laure presenterar sig som Michaël? Frågan får heller inget tydligt svar, vi kan bara fantisera kring varför. Om det ens är så viktigt för vad filmen i grund och botten berättar är en finstämd historia om en ung människas sökande efter

identitet. Vem är jag? Och vem är det som avgör det? Rent biologiskt är Laure en flicka. Men i sina egna ögon – vem är hon då? En pojkflicka som nyfiket önskar testa olika identiteter? Och hur reagerar omgivningen? Mycket olika ska det visa sig.

Det är ju också mycket tydligt i filmen vilka nya möjligheter som öppnar sig för Michaël. Bara att slippa stå och hänga vid sidan av fotbollsplanen som Lisa gör utan istället spela med och få chans att ge utlopp för sina lustar – verkar vara könsbundet. Michaël är en revoltör. Han tar saken i egna händer när han får chansen när familjen har flyttat till en ny stad och han är ny och oprövad inför alla jämnåriga kompisar i närområdet. Men vi förstår också längre fram i filmen att Laure/Michaël även tidigare lekt med killar och klätt sig lite könsneutralt i sitt kortklippa hår.

Filmens titel ”Tomboy” förklaras som en flicka som uppvisar en karaktär och ett beteende som annars anses typiskt för pojkar. Inklusivt klädsel och ett engagemang i lekar och fysiska aktiviteter som i den egna kulturen anses som typiska för pojkar. Och tar vi en titt på kvinnans roll och sätt att vara och klä sig genom historien så svänger det fram och tillbaka i takt med landets egna kultur och socioekonomiska situation. Till exempel var modet mycket maskulint på 1940-talet, under krigsåren, för att sedan formligen explodera i femininitet med blomiga vida kjolar, hårt åtdragna midjor och väl framhävd byst decenniet senare. Men alla vill inte följa modet. Vissa har sin egna idé om hur han eller hon eller hen vill se ut. ”Tomboy” beskriver just en sådan person och vi har tidigare sett det i exempelvis Ella Lemhagens ”Tur och retur” liksom i Rumle Hammerichs ”Dårfinkar och dånickar” samt i den fransksvenska ”Mitt liv i rosa” från 1997 av Alain Berliner.

- Filmen är inte alldeles lätt att läsa av, eller snarare, man kan läsa in och tolka filmen i hög grad efter eget huvud. Vill man tycka att det är en lesbisk kärlekshistoria så går det. Vill man hitta en kritik mot vår normvärld så går det också. Hur upplevde eleverna filmen?

- Hur kommer det omgivande samhället att ta emot Laure/Michaël? Bejakande och med öppna armar eller misstänksamt och avståndstagande, vad tror ni?

- Hur betar sig killar respektive tjejer? Hur går man som pojke? Som flicka? Har respektive kön olika sätt att röra sig och använda kroppen? Och hur är det med ansiktsuttrycket, är det olika och könsbundet?

- Lisa beskrivs i filmen som en person med öppet sinne och förmåga till empati – i motsats till killarna som reagerar kollektivt och enligt den förväntade normen. Håller eleverna med? Diskutera.

- Scenen där Laure i slutet av filmen sprungit ut i skogen efter besöket hos Lisa och hennes mamma – och kameran, sen Laure har tagit av sig klänningen, höjer sig upp mot träden och det vackra lövverket – som om den ville fråga: Vad är naturligt? Vad är rätt och vad är fel? Vad tyckte eleverna om Michaël/Laures spel och lek med identiteter som gjort alla hennes kamrater osäkra, besvikna, arga? Och vad är det som gör att vi kan känna oss hotade och till och med kränkta av att en flicka/pojke inte uppträder

enligt den fastslagna normen för hur en flicka/pojke ska bete sig?

- Tomboy vs Tomgirl, tänker eleverna att en kille som ”leker” tjej döms hårdare än en tjej som ”leker” kille? Hur kan det vara att axla/spela såna roller när man är äldre?

- Hur mycket styrs vi biologiskt i våra olika roller som killar respektive tjejer och hur mycket spelar de sociala förväntningarna in? Handlar hårdhet och mjukhet om kön? Vad är det som vi gillar hos det andra könet?

- Lillasyster Jeanne samtalar i en scen i filmen med jämnåriga Cheyenne där de jämför för- och nackdelar med att ha en storasyster eller storebror. Jeanne berättar då att tjejer brukar gilla ”Michaël”. Vad är det i Michaëls person som ni tror attraherar tjejer?

Det filmiska

Rättfram och osofistikerat löper berättelsen på. Laure lever samman i en familj som andas harmoni och kärlek och hennes förhållande till sin lillasyster Jeanne är förtroligt och varmt. Och ”Tomboy” är i total avsaknad av pek-pinner, inga förklaringar, det vilar istället en lätt touche av socialrealism över filmen där mycket lämnas öppet för oss som betraktare att tolka och associera kring.

Känslan av frihet som ju ofta sommaren bjuder på, lämnar dörrarna öppna för nya känslor och erfarenheter. Men även denna ”midsommarnattsdröm” måste en gång ta slut precis som Michaëls lek med identiteter. Men det slutar inte i någon tragedi och vi vet inte säkert om Laure ångrar sig eller inte över det spel hon har lockat med sin omgivning in i. Det enda vi säkert vet är att livet går vidare – inklusive ett litet avslutande leende.

När Jeanne sitter och samtalar med Cheyenne där de jämför hur det är att ha en storasyster eller storebror – en storebror kan t ex försvara en när andra är dumma. Och av samtalet förstår vi att det hänt förr att Laure iklätt sig rollen som Michaël och försvarat Jeanne. Och att alla tjejer gillat Michaël. Det finns flera scener som är likartat byggda, med lugna närbilder som skapar en förtrolighet runt figurerna

- Michaël har tummen i munnen när han blir trött efter ett kortspel med familjen. Han pendlar mellan att vara ett barn och att gå in i den prepubertala tiden – när kromosomerna hoppar och trilskas i kroppen och det inte är så lätt att hänga med mentalt i alla turer. Vad tycker eleverna om Michaël? Kan vi förstå hans låtsaslek? Och vad tror ni händer senare i livet för Laure?

- För att förstå mode och kläder måste man studera den kultur och det samhälle som den är en del av. Kläder uttrycker status, kön och social position och har gjort så under långliga tider. Vad styr våra val av könslig tillhörighet, vilka vi vill efterlikna? Varför är det ofta så svårt att gå sin egen väg – hitta sin personliga stil bort från dagens rådande trender och modekrav?

- Hur reagerar Laures föräldrar? Den förstående pappan som tröstar och säger att det kommer att gå över? Eller mamman som är uppriven, slår Laure på kinden och sen tvingar på henne en klänning innan de går iväg på sin

botgörarvandring, förstår vi hennes reaktion? Hon säger ju också till Laure att du får spela kille hur mycket du vill men nu går det inte längre (underförstått inför skolstarten när du måste bekänna färg).

Kärlekshistorien

Ganska så snart in i handlingen märker vi att Lisa dras till Michaël. Hon säger vid något tillfälle att "du är inte som de andra". Och i den tidiga adolescensen som de bägge befinner sig är det nog så spännande att hålla varandras händer och stjäla till sig en puss. Laddningen finns där och attraktionen. Det är vackert skildrat och Lisa är samtidigt en observant flicka som både ser och förstår det mesta av vad som pågår i hennes omgivning. Kanske anar hon till och med vem Laure/Michaël är?

- Varför är det så farligt att bete sig feminint om man är pojke och maskulint om man är tjej? Var är det som uppfattas som så hotfullt?
- När blir kön viktigt? Finns det tillfällen där det vore skönt att slippa vara den man är och istället klä sig i rollen av en annan? Varför tror ni det är så?
- Man gillar ju sina kompisar – det är därför man vill vara vänner. Kanske kan det ibland vara svårt att skilja mellan attraktion och vänskap, speciellt om kompisen är av det andra könet man själv är attraherad av. Var går gränsen för att gilla någon som vän och som pojk- eller flickvän?
- Hur ser vi på Laure/Michaël, hur tolkar vi hennes lek med kön/identitet? Är hon en revoltör eller sökare?

Produktionsuppgifter

Frankrike 2011

Originaltitel: **Tomboy**

Producent: **Bénédicte Couvreur**

Manus & regi: **Céline Sciamma**

Foto: **Crystel Fournier**

Klippning: **Julien Lacheray**

I rollerna

Laure/Michaël – Zoé Heran

Jeanne – Malonn Lévana

Lisa – Jeanne Disson

Mamman – Sophie Cattani

Pappan – Mathieu Demy

Vince – Yohan Véro

Cheyenne – Cheyenne Lainé

Noah – Noah Véro

Tekniska uppgifter

Längd: 78 minuter

Format: Vidfilm 1,85:1 samt DCP & Twix

Ljud: Dolby digital

Censur: Barn tillåten

Svensk premiär: 30 mars 2012

Distribution

Folkets Bio/Scanbox Filmklubb, Hjalmar Gullbergsgatan 1, 211 49 Malmö.

Tel 040-12 08 82. Info: Folkets Bio, Box 17099, 104 62 Stockholm Tel 08-

545 275 20, fax 08-545 275 27 epost info@folketsbio.se.

www.folketsbio.se

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. [Via länken](#) www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion

Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, augusti 2012